

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ І СПОРТІ

Турчак А. Л.

ВСТУП

Актуальність проблеми застосування інтерактивних технологій навчання полягає в тому, що у сучасному вимогливому і швидкозмінному політичному та соціально-економічному середовищі рівень освіти значною мірою залежить від запровадження дидактичних технологій, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних організаційно-методичних принципах й психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід у навчанні.

Значний внесок у розробку методології і теорії поняття педагогічні технології зроблений сучасними педагогами: В. Безпалько, І. Зязюном, М. Кларінім, Л. Кондрашовою, В. Кременем, В. Монаховим, І. Підласим та ін. Проблему педагогічної інноватики розглядали такі вчені як О. Арламов, І. Бех, М. Бургін, Л. Даниленко, І. Дичківська, І. Єрмаков, В. Журавльов, В. Загвязинський, А. Ніколс, Г. Сизоненко, Л. Сохань, Н. Юсуфбекова та ін.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки моделювання і цифровізація соціально-педагогічних явищ передбачає переробку набутої інформації з метою виявлення педагогічної інноватики, особливостей педагогічних технологій, інноваційної діяльності вчителя з урахуванням сучасних пріоритетів в освіті. Аналіз масових даних про соціально-педагогічні явища нам представляється як система трьох складових: 1/ збір первинної інформації; 2/ її переробка з метою впорядкування, узагальнення та виявлення суттєвих закономірностей; 3/ надання корисної інформації про факти, події та соціально-педагогічні явища для подальшого її використання у навчально-виховній роботі.

В останні десятиліття у більшості країн світу ведеться пошук шляхів підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Це викликано значним зростанням науково-технічної інформації та збільшенням кількості бажаючих її отримати. Вже в кінці 90-х років ХХ ст. у педагогічній науці, освіті і практиці з'явився інтерес до інноваційних педагогічних технологій як найбільш ефективного шляху удосконалення і розвитку навчально-виховного процесу, що розкриває засади педагогічної інноватики, сутність і особливості сучасних педагогічних технологій.

1. Інноваційні технології навчання та їх характеристика

Значний інтерес у наукових колах викликають педагогічні технології на основі особистісної орієнтації до педагогічного процесу, що висвітлюють теорію і практику застосування дидактичних інноваційних технологій та розкривають суть:

– особистісно зорієнтованих технологій навчання, головною метою яких є розвиток особистості педагога і його учнів на основі поваги у рівноправному спілкуванні та діяльності;

– технології життєтворчості, головними категоріями яких є життєва стратегія і проєктивність особистості, особистісна модель світу, самовдосконалення;

– технології педагогічної підтримки і супроводу індивідуальної траєкторії розвитку і саморозвитку особистості, що передбачають використання самоосвітніх механізмів. Для цього до змісту освіти вводять методологічний компонент – учні набувають знань і вмінь саморозвитку (самопізнання, самовиховання, самовизначення, самореалізації), завдяки чому підвищується їхня внутрішня мотивація до навчання.

Особливо важливими є педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності школярів, в основі яких лежать дидактичні принципи активності і інтенсифікації навчання, що сприяють вихованню у дітей ініціативності й самостійності, ґрунтовному і глибокому засвоєнню знань, розвитку у них спостережливості, ефективності мислення та мовлення, покращення пам'яті і розвитку творчої уяви. При цьому окремим напрямком інтенсифікації навчальної діяльності учнів представлені ігрові технології, ділові ігри, рольові ігри, проблемне навчання, особливістю яких є наближення психології навчання до психології мислення людини; проєктні технології, як особливий вид пізнавальної активності, що передбачає системне і послідовне моделювання тренувального вирішення проблемних ситуацій, які вимагають від школярів пошукових зусиль, спрямованих на дослідження і розроблення оптимальних шляхів розв'язання з неодмінним публічним захистом та аналізом підсумків упровадження; інтерактивне навчання, що ґрунтується на спеціальних способах і механізмах, які забезпечують безперервну діалогову взаємодію між суб'єктом навчального процесу та навчальним середовищем.

Педагогічні технології на основі ефективності управління та організації навчального процесу моделюють шляхи засвоєння конкретного навчального матеріалу в межах відповідного навчального предмета, теми, питання. За багатьма параметрами вони наближені до окремої методики і містять контент, що стосується таких технологій:

– технології організації навчальної діяльності школярів, цільовими орієнтаціями яких є навчання кожної особистості на рівні її можливостей, пристосування (адаптація) навчання до особливостей різних груп учнів;

– модульне навчання, суть якого полягає в тому, що учень самостійно у змозі працювати із запропонованою йому індивідуальною програмою, яка включає в себе програму дій, банк інформації та методичне керівництво для досягнення поставленої дидактичної мети.

Однією з найрезультативніших технологій формування гностичних компетентностей учня вважається технологія розвивального навчання, засобом якої є лекційно-практична форма роботи. Інформаційно-комп'ютерні технології визначаються як методологія і технологія навчально-виховного процесу з використанням новітніх електронних дидактичних систем, передусім електронних обчислювальних машин.

Педагогічні технології на основі дидактичного вдосконалення і реконструювання матеріалу містять:

– тестові технології – метод, за допомогою якого відбір поведінки, навчання, формування, розвитку чи виховання, який репрезентує передумови або результати відповідного процесу, має максимально відповідати принципам зіставного аналізу, об'єктивності, надійності й валідності вимірювань, а також пройти опрацювання і інтерпретацію та бути готовим до використання у педагогічній практиці;

– технології дистанційного навчання передбачають інтеграцію інформаційних і педагогічних технологій, що забезпечують інтерактивність взаємодії суб'єктів освіти та продуктивність навчального процесу.

Орієнтирами фахової підготовки вчителів, пошуку фундаментальних основ розвитку особистості майбутнього фахівця є педагогічні технології викладання окремих предметів. Креативні творчі педагогічні технології дають можливість учням створити власний освітній продукт. Креативність – це здатність особистості зробити дещо нове, а саме – розробити нове розв'язання проблеми, новий метод або інструмент, новий твір мистецтва тощо. У вітчизняній психології креативність розглядається як певна властивість особистості у виявленні соціально значущої активності. У контексті креативних технологій розглядається і портфоліо (портфель досягнень), що дає змогу враховувати результати, здобуті учнем в різних видах діяльності: навчальній, творчій, соціальній, комунікативній, і стає важливим елементом практико-орієнтованого підходу до освіти. Портфоліо дає можливість кожному учневі показати все, на що він здатний, створити для нього «стимул зростання»,

сформувати особистісну траєкторію освіти, продемонструвати здатність школяра практично застосувати набуті навички та вміння.

Технології продуктивного навчання – це процес індивідуальної самореалізації людини, результатом яких є створення освітніх продуктів. Розв’язати цю проблему можна лише на шляху переходу від освіти «як передачі знань» до продуктивного навчання, коли набуття знань відбувається в процесі створення учнем власних творчих продуктів.

Технології, розроблені окремими вченими, носять назву «педагогічні технології авторських шкіл». Згідно з домінуючою орієнтацією на навчальні технології авторські школи поділяють на: особистісно-орієнтовані, природовідповідні, креативні, культуро-відповідні, інтенсивні, організаційно-діяльнісні¹.

При впровадженні інновацій як чинника оптимізації співвідношення педагогічної теорії і практики важливо враховувати досвід впровадження сучасних педагогічних технологій навчання в країнах зарубіжжя. Це інтеграція до світового наукового простору, визначення подальших перспектив розвитку освітніх установ інноваційного типу, співпраця з міжнародними освітніми організаціями та окремими педагогічними установами і науковими організаціями. Креативні освітні технології передбачають створення елітарних навчальних закладів, які є способом відчутти контраст між тим, до чого ми звикли, і тим, про що ми мріємо. Це особливо важливо в умовах оптимізації загальної середньої і вищої освіти в Україні. Виникає замкнене коло проблем: ми ніколи не створимо високо розвинутого суспільства і процвітаючої держави, якщо у нас не з’явиться національна еліта, а умови формування такої еліти не з’являться доти, доки наші навчальні заклади не будуть стояти на ґрунті цивілізованого суспільства і ефективної економіки.

Для існуючих сьогодні, всупереч всім негараздам, територій нової освіти одним із способів розвитку стає об’єднання інтелектуальних зусиль для спільної роботи із захисту своїх національних інтересів, по створенню науково-теоретичних та громадсько-політичних передумов для їх успішного функціонування, по пошуку оптимальних шляхів вирішення суперечностей на етапі наступного нашого становлення.

У першу чергу нині потребує осмислення ряду соціально-економічних обставин. Адже існуюча в Україні соціальна потреба у створенні сучасної моделі елітарної світової освіти для нової генерації вільних українців, можливо не матиме належної фінансової підтримки.

¹ Інноваційні технології навчання : рекомендаційно-бібліографічний показник літератури / уклад.: Т.П. Оньша, О.Є. Тронза, Я.В. Коробова; відповід. за випуск О.А. Шульга. Кіровоград: РВВ КДПУ ім.Володимира Винниченка, 2012. С. 8.

Сьогоднішній військовий стан не дозволяє дбати тільки про освіту. При цьому система освіти в Україні буде більше орієнтована на розвиток професійно-технічних закладів та навчання робітничим спеціальностям, паралельно підвищуючи вимоги до якості всієї освіти. Більше половини випускників закладів загальної середньої освіти опануватимуть робітничі професії, навчання яким не зводиться до володіння напилком або виготовлення табуретів. Заклади професійно-технічної освіти повинні будуть готувати висококваліфікованих випускників, які легко зможуть користуватися найсучаснішими технологіями. При цьому потрібно буде переглянути не тільки систему післяшкільної освіти, а й шкільну. Передбачається у середній школі всім дітям давати лише базову освіту. До її закінчення і діти, і батьки повинні будуть визначитися, куди йти далі: у світ робітничих спеціальностей чи до вишу. При цьому вища школа не збережеться у нинішньому вигляді.

Оптимізація вищої школи передбачає зменшення кількості вишів, а об'єднанні університети стануть центрами підготовки фахівців за новітніми інноваційними освітніми технологіями. Комплекс реформ на розвиток вищої освіти за світовими стандартами – глобальний напрямок її нинішнього і післявоєнного розвитку.

Для цього необхідна кропітка робота над виробленням громадської думки, яка б підтримувала і стимулювала фінансові витрати на розбудову освітянської ниші. Вкрай важлива і необхідна переорієнтація національного соціально відповідального бізнесу з малоефективних фінансових вкладень у окремі маловиправдовувані вищі заклади на допомогу справді елітарній вищій школі. Все це дозволить елітарним навчальним закладам стати одночасно і престижними, що призведе до ліквідації протиріч між цими поняттями. У процесі становлення нової української вищої школи загострюється протиріччя між нагальною суспільною потребою створення нових національних культурно-історичних закладів на інтерактивній основі і практикою наслідування вчорашніх традицій вищої школи. Справжня українізація сфери освіти у післявоєнний час може відбутися тільки через вищі елітарні навчальні заклади з інноваційними технологіями навчання, які створять вирішальні передумови для українізації всієї освітньої сфери.

Ще одна суперечність виникає у зв'язку з тим, що в умовах відкритого суспільства головним завданням всіх закладів освіти є формування українця як громадянина світу, який би міг орієнтуватися у полкультурному світі і розглядати Європу як спільний дім. Це наш спосіб здійснити синтез українознавчого аспекту з загальноцивілізаційним – здолати національний нігілізм та девальвацію загальнолюдських гуманістичних цінностей - можуть просто захлинутися

у хвилі російськомовної масової культури, яка зараз поєднується з агресивними намірами оркостану.

У процесі становлення і змін в освітньому середовищі виникає суперечність між об'єктивною взаємною потребою налагоджування співпраці з масовими школами і вищими навчальними закладами, в яких застосовуються інноваційні технології навчання, проте абітурієнти, а згодом – студенти, не готові до використання таких умов організації педагогічного процесу.

Таким чином, можна констатувати суперечності між потребою відновити втрачені традиції колишньої освіти, проте взяти на озброєння апробовані віками педагогічні ідеї, спираючись на фундамент класичної освіти, і нагальною необхідністю сучасної розбудови вищої школи. Англіїці не марно говорили: «Хороший той навчальний заклад, у якого старі стіни».

2. Функціональна музика на уроках фізичної культури

Приведемо приклад використання вчителем фізичної культури новітніх педагогічних технологій упродовж років становлення і розвитку шкільної освіти. У постійному вдосконаленні навчально-виховного процесу у загальноосвітній школі основною метою виховання підростаючого покоління був всебічний гармонійний розвиток особистості: поєднання морального, розумового, фізичного, естетичного і трудового виховання. З них логічно випливають правове, статеве, екологічне виховання та окремі аспекти інших складових.

На уроках фізичної культури загальноосвітніх шкіл визначалося на ряду з фізичним і естетичне виховання школярів: сприйняття краси праці, навколишньої природи, творів мистецтва тощо. Серед емоційних засобів, які застосовуються у загальноосвітніх школах, і сприяють кращому засвоєнню учнями навчального матеріалу та формуванню їх духовності, велика роль належить музиці, яка своїми виразливими творами сприяє моральному, розумовому і художньому розвитку школярів. Незалежно від того, якими засобами дитина буде сприймати звуки – мистецтвом, музикою чи піснею, відбувається зростання духовності. Насправді звук набагато важливіший, ніж ми уявляємо. Звуки керують усім сущим на Землі. Все в нашому житті приходить від звуку. Існують дуже давні і ефективні способи лікування такими звуковими вібраціями: слово, музика і пісня. Вони мають велику силу. Наприклад, спокійна, коротка, активна, але не енергійна мова – це результат роботи розуму і серця. Така мова має не лише інформаційний характер, але й позитивно впливає на духовне і фізичне здоров'я людини. За своєю суттю людина – це особливий музичний інструмент. Завдяки музиці ми можемо

підтримувати гармонійні стосунки з навколишнім світом. Музика існує стільки, скільки і людина. Звуки здатні змінювати молекулярну структуру фізичного тіла і створювати форми.

Використання музики (далі – функціональної) викликає позитивні асоціації, полегшує засвоєння навчального матеріалу, згладжує напружений ритм уроку, підвищує у учнів емоційний тонус, працездатність, створює оптимальні умови роботи на уроці, а комплексне застосування світломузики, екранних посібників, гучномовців і зміни кольорів у мультимедійному просторі у поєднанні з музичними творами, робить його змістовним, емоційним, цілеспрямованим, набуті учнями знання – більш міцними.

Безумовно, не будь-яка музика допомагає у навчанні – її слід суттєво підбирати і диференціювати у залежності від мети і завдань навчально-тренувального процесу. Підбір необхідного музичного супроводу є досить складним процесом, який вимагає від учителя фізичної культури гарного відчуття музики і широкої ерудиції, уміння користуватися звукотехнічними засобами і комп'ютерними технологіями.

У сучасних умовах всі заклади загальної середньої освіти мають у своєму розпорядженні значну кількість звукозапису і звукотехнічного відтворення, які при умілому їх використанні у комплексі з традиційними засобами навчання і живим словом учителя здатні надати дієву допомогу в удосконаленні навчально-виховного процесу, у засвоєнні школярами навчального матеріалу, зокрема.

Вплив функціональної музики при організації навчально-тренувального процесу залежить від наступних компонентів:

– педагогічного, пов'язаного з метою і змістом уроку, тренування чи позакласного заходу, зі структурою, характером, сюжетом і методичними прийомами;

– психофізіологічного, який включає емоційність мелодій, їх вплив на психіку, поведінку і соматовегетативні функції учнів (серцево-судинну діяльність, нервово-м'язову систему та органи відчуттів);

– музично-фонетичного, що включає композиційну побудову, розвиток мелодійно-тематичного матеріалу, ритм, фактуру, гармонію, принципи формоутворення (повторність, контрастність, варіативність, мотив, речення, період). Крім того, сюди входить і якість запису мелодії, звуковідтворення, зображення, світлова гама (тембр, тональність, частота, гучність, вид звукотехнічного відтворення тощо).

По характеру впливу на учнів і меті застосування у навчально-виховному процесі функціональна музика може бути мобілізуючою, структурно-сюжетною, фоною і поновлювальною (заспокійливою).

Коротко охарактеризуємо кожний вид музики і її вплив на організм школяра.

Мобілізуюча музика – так умовно можна назвати мелодії, що знімають сонливе гальмування і підвищують емоційний тонус учня. Це мажорні, бадьорі мелодії, які збуджують до дії, допомагають вчителеві фізичної культури мобілізувати увагу учнів на виконання вправ чи будь-якого іншого завдання. Така музика створює бадьорий, життєрадісний настрій, готує учнів до дії, сприяє правильній організації уроку, підвищує працездатність і активність розумових процесів.

Психофізіологічний вплив мобілізуючої музики реалізується через центри позитивних емоцій і стимулюючі відділи ретикулярної формації. Вона знімає гальмівний стан слухових, зоровий і рухових коркових центрів. При цьому підвищується сила м'язів, інтенсивність дихання і серцевої діяльності, покращується кровопостачання мозку і опорно-рухового апарату. Сильний вплив такої музики на емоційну сферу найбільш доречно використовувати на уроках фізичної культури, тренувальних заняттях та інших позакласних і позашкільних заходах, а також на уроках малювання, під час прогулянок на природу, трудовій діяльності чи виконанні самостійної фізичної роботи. Мобілізуюча музика сприяє активізації рухових центрів, створенню робочої домінанти при проведенні з учнями різних масових заходів.

Структурно-сюжетна музика підкорена змісту навчального матеріалу, пов'язана з сюжетом і структурою навчально-виховного процесу. Така музика сприяє набуттю знань, процесу навчання в цілому, має єдність емоційного і виховного впливу, активно сприймається учнями. Найбільш ефективно застосування структурно-сюжетної музики на таких уроках фізичної культури, де вона асоціюється з руховими діями, оживляє їх, емоційно зафарбовує і сприяє найбільш повному розкриттю внутрішнього змісту. Фізіологічною основою такого впливу є вчення про рефлексорну діяльність, про умовні рефлекси, їх створення, характеристики і значення. Використовуючи музику під час навчання вчителю фізичної культури варто звернути увагу на формування у учнів зв'язків музики з художніми, історичними, літературними образами, видатними спортсменами, відомими людьми, тобто – підготувати учнів до цілісного сприйняття дидактичного матеріалу. У фізичному вихованні така музика органічно пов'язана з ритмом, характером, структурою і сюжетом рухової діяльності учнів, збуджує до активної діяльності. Наприклад, при ході чи бігу з підскакуванням вона визначає ритм, танцювальні мелодії (вальс, галоп, мазурка, полька та ін.), підказує характер фізичної вправи.

Особливе значення мають музичні програми при виконанні вправ з танцювального спорту, художньої, спортивної гімнастики, у фігурному катанні, синхронному плаванні тощо. Тут мелодії пов'язані з фазами, структурою та характером рухів, вони стереотипні, сприяють створенню і вдосконаленню рухових навичок. В результаті рухи стають легкими, чіткими, автоматичними, так як музика є відповідним фоном, на основі якого організовується рухова діяльність людини. При цьому музика забезпечує виконання навчальної програми, вдосконалює координацію рухів, пластичність і гнучкість, відчуття краси і емоційну насиченість. Необхідно звернути увагу на складний психофізіологічний вплив музики, який найбільш яскраво прослідковується при виконанні циклічних вправ на уроках фізичної культури, навчально-тренувальних заняттях, у трудовій діяльності чи дозвілєвій. При таких багаторазових повтореннях запам'ятовується послідовність, характер, фази одних і тих же рухів. Організм школяра не відразу сприймає необхідний ритм трудової, фізичної чи спортивної діяльності. Це пояснюється правилом засвоєння ритму: наша нервово-м'язова система пристосовується до різного ритму і засвоює його поступово. Цьому процесу і сприяє музичний супровід, виховуючи у учнів відчуття ритму, адаптує організм дитини до тривалого виконання вправ, пристосовує його рухові і вегетативні функції до визначеної частоти рухів, відповідно музичного супроводу. При цьому створюється позитивний емоційний фон і для вчителя фізичної культури зникає потреба кожного разу подавати ритмічні команди під рахунок. Так, хода виконується під маршеву, мажорну мелодію дводольного розміру (на початку можна давати рахунок, щоб задати дітям відповідний ритм), біг – під музику чотиридольного розміру (типу галоп під рахунок на чотири і вісім). Для бігу з підскоками слід використовувати мелодійний супровід типу польки або ж того галопу. Музичний матеріал для змішаних вправ варто підбирати, виходячи із структури, характеру і способу рухів. Танцювальні вправи на уроках фізичної культури слід проводити під вальс, польку, мазурку, галоп і народні мелодії трьох, чотирьох та восьмидольних розмірів. При виконанні ранкової руханки, вправ на подовжених перервах чи ігрових вправ також підбираються відповідні музичні програми, які відповідають ритму рухів, структурі, сюжету та синхронному виконанню вправ.

Музичний супровід успішно використовується і при організації занять на свіжому повітрі чи при активному відпочинку у групах продовженого дня для дітей молодшого шкільного віку. Прикладом застосування структурно-сюжетної музики є музикальні ілюстрації на уроках образотворчого мистецтва, технологій, інтегрованих курсів з

інших шкільних предметів. Для прикладу, на уроках образотворчого мистецтва з успіхом можуть бути використаними музичні малюнки, які у образній формі відображають об'єкт, його особливості і характер (тварини, предмети, квіти, пейзажі тощо). Наприклад, у IV класі молодшої школи передбачаються роботи із малювання з натури рослин (стебла, квітів, листя), а також декоративна переробка цих елементів і створення із них рослинного узору чи орнаменту, що передбачає довготривалу роботу в одноманітному положенні. Тому, під час виконання таких робіт доречно прослуховувати вальсові мелодії середнього ритму у класичному виконанні. Спокійне фонове звучання таких творів активізує творчу діяльність учнів, розвиває їх фантазію, художній смак і сприяє образному сприйняттю навчального матеріалу. Використання таких мелодій допомагає педагогу в кожній дитині розвивати творчість, художній смак, відчуття краси, виховати естетично мислячу особистість. Музика і образотворче мистецтво, мелодії і ритм, музичні програми і фізичні вправи, гармонійно поєднуючись, доповнюють один одного і викликають яскраві емоційно-образні уявлення, які надовго закріплюються у дитячій пам'яті. Учителю, вихователю, тренеру необхідно методично правильно, цілеспрямовано використовувати широкі можливості музичного супроводу всіх організаційних, навчально-виховних заходів.

Особливо важливо використовувати структурно-сюжетну музику при організації і проведенні фізичного виховання учнів у закладах як загальної середньої освіти, так і елітарних. При шиківанні учнів на початку уроку маршеві, бадьорі, спортивні мелодії допомагають вчителю організувати клас на виконання спільних дій із шиківання, перешикування, початку уроку фізичної культури, виконання стройовий вправ, ходи, бігу, поворотів у русі і на місці, загально розвивальних вправ у русі і на місці, переходів до наступних локацій чи місця при станційному методі проведення занять. У цьому випадку мобілізуючі мелодії застосовуються як структурно-сюжетні, вони чітко підкорені характеру і завданням уроку. Звуки мобілізуючої музики зразу ж дисциплінують учнів будь-якого віку, налаштовують на відповідний темп рухових дій, об'єднують всіх учасників навчально-виховного процесу на спільне виконання вправ, формують відчуття ритму і виховують бажання якісного виконання рухів.

На уроках фізичної культури структурно-сюжетна музику важлива протягом всього періоду навчання школярів, незалежно від віку. Чіткий ритм музичного супроводу дозволяє вчителю фізичної культури підвищити моторну та загальну щільність уроку, визначити його структуру, дотримуватися дидактичних закономірностей організації

заняття, включити фізіологічний механізм підвищення м'язової працездатності кожної дитини, починаючи з підготовчої частини, у перші 3-4 хвилини. Особливо мелодійний супровід необхідний при вдосконаленні координаційних здібностей школярів, вправ швидкісно-силового характеру, на витривалість і гнучкість, силу та спритність. Музичні програми, правильно підібрані відповідно віку, індивідуальним і фізіологічним особливостям учнів, створюють вирішальні умови для успішного засвоєння, закріплення і подальшого вдосконалення рухових дій. Кінематичні характеристики фізичної вправи, оптимальність рухової діяльності, економічність і продуктивність навчальної роботи на уроці багато в чому залежить від фахової підготовки вчителя, особливо при застосуванні інтерактивних дидактичних методів. Стимулюючий вплив структурно-сюжетної музики – це ліквідація психологічних, рухових і вегетативних ознак втоми учня на уроці, сукупність процесів, що формують вміння і навички, вплив на духовний і фізичний розвиток дитини. Ознаки оптимальної тривалості підготовчої частини відповідно завдань і структури уроку фізичної культури при музичному супроводі – це перші десять хвилин, коли рухи учнів стають більш координованими і економними за рахунок правильно підібраних мелодій, а специфічність наступних вправ забезпечується структурно-сюжетними творами. Правильним буде використання музичного супроводу вчителем фізичної культури при використанні на уроці поточного, почергового та позмінного методів організації процесу фізичного виховання, особливо доцільно – під час вивчення дітьми молодшого шкільного віку нової рухової дії або гри. При цьому слід підбирати мелодії з нескладним малюнком, зрозумілим підтекстом і відповідно індивідуально-віковим особливостям учнів. Наприклад, сучасні твори зі словами (плюс) чи без (мінус). Особливо слід уникати жорстких, агресивних, вульгарних або непатріотичних мелодій, навіть якщо вони користуються попитом у сучасної молоді.

Таким чином, загальною ознакою структурно-сюжетної, як і мобілізуючої музики, є їх тісний зв'язок із контентом навчального матеріалу з фізичної культури в школі, змістовна єдність зорового, художнього, рухового і музичного впливу, за рахунок чого створюються відповідні асоціації і уявлення про виконання фізичних вправ на уроці.

Фонова музика може не мати прямого зв'язку зі змістом уроку фізичної культури, структурою і характером навчального матеріалу. За своїм впливом – це сторонній подразник. Психофізіологічний контент застосування фонової музики являє собою загальний принцип нервової діяльності, який називається домінантою. Це переважаючий нервовий центр, що характеризується сильним і стійким збудженням, при якому

одночасно гальмуються всі останні другорядні нервові центри за законом одночасної негативної індукції. Домінанта лежить в основі уваги і її перенесення, мобілізації організму людини на визначену діяльність, дію чи бездіяльність. Найбільш важливим її контентом є той факт, що дія стороннього подразника (музики) викликає позитивну реакцію, об'єднується з домінантою і підсилює збудження та енергетику тих, хто займається фізичними вправами. Виходячи із такої загальної закономірності, тихий фон, уведений під час напруженої фізичної роботи, не відволікає, а підсилює дидактичний ефект і підвищує працездатність людського організму. Такий музичний фон може супроводжувати не тільки уроки фізичної культури в школі, а й заняття з технологій, іноземних мов, інтегрованих курсів тощо. Нами експериментально встановлено, що такий фон покращує вирішення інтелектуальних завдань при організації і проведенні спортивних вікторин, квестів, флешмобів, змагань, святкових програм та ін. Підвищується результативність виконання графічних, контрольних, самостійних робіт учнів, проведення лабораторних занять, вирішення математичних задач і завдань для дітей різного віку на логіку мислення. При цьому велике значення мають такі якості музичного супроводу, як мелодійність, тембр, гучність. Фонова музика не повинна бути гучною, так як може не підсилити, а порушити домінанту. Має бути тихою, спокійною і приємною. Найбільший ефект застосування фонової музики дають спокійні, мелодичні твори, проте бажано підбирати програми супроводження за характером занять, завданнями уроку фізичної культури і розділу навчальної програми (гімнастика, спортивні ігри чи атлетична підготовка). При цьому на початку роботи вчитель долучає повільні мелодії, а в кінці уроку фізичної культури вони повинні уступати місце більш ритмічним і чітким мотивам. У якості фонової музики можуть бути використаними оркестрові мелодії, класичні твори, органна музика та ін. Вибір того чи іншого музичного твору має відповідати основним дидактичним закономірностям, принципам і методам організації педагогічного процесу, з врахуванням віку та рівня підготовки школярів відповідного класу. В навчально-виховному процесі інколи виникає необхідність заспокоїти учнів, поновити їх функціональний стан після напруженого фізичного навантаження. Для цього застосовується заспокійлива або поновлювальна музика. Так, наприклад, після динамічного уроку фізичної культури, тренування чи спортивних змагань, коли учні дуже перезбуджені, варто організувати прослуховування мелодійних мінорних мотивів, які заспокоюють дихання та роботу серцево-судинної системи. Подібні прослуховування краще всього супроводжувати виконанням дихальних вправ, вправ на повне розслаблення м'язів, вправ на поновлення уваги

відповідно з вербальним супроводом. Вправ не має бути занадто, але вони повинні відносно заспокоїти організм дитини, ліквідувати кисневий борг і зняти втому.

Особливо впливає на учнів активний повний відпочинок, який супроводжується поновлювальною музикою. Такий підхід повинен мати місце як на уроках фізичної культури, так і в процесі всього шкільного фізичного виховання. Дія таких музичних творів заснована на стані активного відпочинку. Сутність цього явища полягає у тому, що при втомі одних нервових центрів, подразнення інших нервових центрів поновлює працездатність людини. В основі такого впливу лежить одночасна від'ємна індукція. Принцип виявився справедливим не тільки для зміни діяльності одних м'язів іншими, а й для чергування розумової і фізичної праці, зміна дії монотонної діяльності прослуховуванням музики. Ефективність такої музики підсилюється прослуховуванням мажорних фрагментів з вербальним контентом. Подібна психофізіологічна характеристика заспокійливої музики, яку застосовують у якості активного відпочинку, дає надійний поновлювальний ефект. Механізмом якого є переключення уваги, зниження навантажень у структурі уроку фізичної культури чи тренувального заняття. При цьому відбувається поступове затухання робочого збудження, закріплення реальних слідових реакцій від попередніх м'язових зусиль, накопичення енергетичних матеріалів для виконання завдань наступного уроку чи тренування. Стимулюючий вплив активного відпочинку з мелодійним супроводом залежить від його тривалості, місця відпочинку, характеру попередньої втоми та роботи тих м'язів, які не були задіяні в попередньому навантаженні. Найбільший ефект функціональна музика приносить разом з фізичними вправами, які виконуються одночасно з програванням музичних творів. Застосовують її і при вивченні інших предметів загальноосвітнього циклу. Таку інтерактивну технологію можна рекомендувати і для груп продовженого дня.

Музика разом з функціональним впливом має і виховний ефект: заповнює пробіли і недоліки слухача у галузі музичної освіти та естетичного виховання. Її застосування у закладах загальної середньої освіти дозволяє ширше знайомити учнів з різними напрямками музичного мистецтва, зокрема, – класичними творами симфонічної і камерної музики, легкими ліричними мотивами, джазовими композиціями та народними ритмами. Уроки фізичної культури із застосуванням функціональної музики не завжди традиційні для сучасної загальноосвітньої школи. Не слід забувати, головним у проведенні уроків, тренувальних занять чи спортивних заходів є навчання і

виховання. Спеціально підібрані комплекси вправ і окремі рухи з виконанням під мелодійний супровід мають активізувати навчальну діяльність учнів, перетворюють сприйняття дидактичного матеріалу на яскравий і емоційний процес засвоєння знань, умінь і навичок, а мислення дітей – творчим, гнучким і самостійним. Часто такі нетрадиційні заняття фізичною культурою і спортом дають можливість активізувати учнів, які не цікавляться предметом. Такий підхід слугує вихідною точкою для виявлення інтересу до занять фізичними вправами, необхідності вдосконалення особистої фізичної підготовленості, майбутньої працездатності і життєдіяльності, що характеризує здоров'я дитини. Застосування музичного супроводу фізкультурно-спортивної діяльності характерне для уроків степ-аеробіки, шейпінгу, каланетики, спортивного танцю, фітнесу, йоги, чирлідінгу .

Практично у всіх закладах загальної середньої освіти встановлено обладнання, необхідне для проведення нестандартних уроків фізичної культури з музичним супроводом, сучасним якісним інвентарем та екранними і звукотехнічними приладами. Сьогодні освітні технології загальнодоступні завдяки комп'ютерному оснащенню навчально-виховного процесу. Що значно підвищує використання функціональної музики у загальноосвітній школі.

З метою визначення ефективності впливу тієї чи іншої функціональної музики на психофункціональний та інтелектуальний розвиток учнів ми запропонували наступні тестові завдання, які проводили груповим методом.

1. Кожний учень у зошиті в клітинку або за допомогою лінійки на окремому аркуші паперу виділяє два прямокутника 10 x 20 кліток (5 x 10 см). Один прямокутник призначений для фону (стан спокою) до прослуховування музики, інший – після. За командою вчителя кожний учень проставляє в першому прямокутнику максимальну кількість точок від центру по спіралі до країв. Через 10 секунд за командою дослідника тест закінчується, учні підраховують кількість проставлених точок, з'єднуючи їх лініями, починаючи з центра, щоб виключити повторний рахунок однієї і тієї ж точки. Результат підрахунку пишуть у перший прямокутник. Після цього всі слухають музичний фрагмент. Після його закінчення – виконують той же тест. Якщо підрахунок у всіх учасників експерименту підвищується на 5-7 точок, то прослуховування музики ефективне.

Нами, протягом десятиліть, під час педагогічної (виробничої) практики студентів IV курсу факультету фізичного виховання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка проводилися дослідження впливу функціональної музики

на організм школяра. Були задіяні заклади загальної середньої освіти м. Кропивницького і Кіровоградської області, більше 1000 респондентів.

Узагальнюючи такий досвід слід зазначити, що чим вищий темп і ритм мелодійного фрагменту, тим вища кількість точок у кінцевому підрахунку. Особливо у учнів середнього шкільного віку, що пояснюється високою зацікавленістю їх участі в експериментальній роботі. Можливо старшокласники не виявляли глибокого інтересу до таких досліджень, вважаючи себе надто дорослими для подібних експериментів. Враховуючи сьогоднішній і інфантильність учнів старшого шкільного віку варто зазначити тенденцію відсутності у них вольової концентрації у зв'язку з довготривалим дистанційним навчанням, відсутністю стану творчої готовності, мобілізації здібностей і зусиль, спрямованих на досягнення мети експериментальної роботи.

Наступним етапом дослідження впливу функціональної музики на організм дитини, зокрема, психофізіологічний стан учнів шкіл міста Кропивницького і Кіровоградської області була стійкість уваги.

2. Як і при тепінг-тестуванні експеримент проводився груповим методом. Знову ж таки для дослідження необхідний секундомір, якісний електронний музично-акустичний пристрій, коректурні таблиці та змістовний стильний музичний твір, відповідно досліджуваного віку школярів. Таблиці роздають респондентам і пояснюють їх структуру. Ми не обмежували студентів-практикантів у виборі коректурних таблиць, яких нині достатньо у соціальних мережах. Основна смислова ідея в тому, щоб проявити максимальну уважність, швидкість і якість виконання дій. Завдання полягає у викресленні в порядку, як читається книга, вказаних експериментатором букв якомога швидше і з найменшою кількістю помилок – пропущених літер. Час викреслювання – 10 секунд. В місці закінчення ставиться обмеження – куток. Підраховується кількість букв, правильно викреслених та помилок. Результати фіксуються. Коректність постановки експерименту – таблицю учні заздалегідь не вивчають. Допустимо виконання на електронних пристроях, але вони мають бути однотипними. Наприклад, комп'ютерний клас школи. По команді приготуватися всі учасники експериментальної роботи мають відкрити коректурні таблиці і працювати 10 секунд за сигналом. Після першого підрахунку респонденти прослуховують музику, яка застосовується у якості активного відпочинку, та виконують вільні вправи протягом 1-2 хвилин. Після цього учні повторюють завдання з коректурними таблицями, підраховують результати і зрівнюють їх з попереднім виконанням. Якщо кількість викреслених букв збільшилася на 2-5 - музика ефективно впливає на увагу досліджуваних. Абсолютні числа можуть свідчити про

стан уваги: 20 – відмінна, 16 – добра, 12 – середня, 8 – слабка. При цьому слід враховувати години виконання (частину доби), порядковий номер уроку, власне функціональний стан учнів-респондентів, загальний емоційний настрій на дослідно-експериментальну роботу тощо.

Застосування таких тестів дозволить вчителю фізичної культури визначити настільки ефективно підібрана музична програма, як вона впливає на його вихованців і наскільки вона може бути корисною на уроках. Робота з використання функціональної музики у фізичному вихованні учнів закладів загальної середньої освіти, з вивчення і впровадження передового педагогічного досвіду має проводитися системно. Як в Кіровоградському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти імені В.Сухомлинського, так і в кожного творчо працюючого вчителя при організації і проведенні нетрадиційних уроків фізичної культури з музичним супроводом має бути мелодійний педагогічний кейс, який постійно поповнюється творами світового та європейського музичного мистецтва. А фонетичний куточок дає змогу прослухати і підібрати необхідний естетично-дидактичний матеріал. В процесі курсової і семінарської підготовки методист має ознайомити вчителів фізичної культури із дидактичними закономірностями, принципами та методами використання функціональної музики на уроках, позакласних і позашкільних заходах. Виграшним моментом роботи методиста кабінету фізичної культури і Захисту України є організація відвідування уроків в школах міста і області, перегляд відеозаписів з наступним обговоренням методики застосування функціональної музики у фізичному вихованні підростаючого покоління. Сила музики в тому, що їй вдається максимально виразно і багатозначно відтворити процеси, які відбуваються у світі, природі, свідомості кожної людини. Велика і безмежна роль музики у виховання особистості. Вона здатна об'єднувати думки й відчуття людей в єдиний порив гордості і радощів за свою країну, ненависті до ворогів, глибокого суму за полеглих воїнів Світла. Музика здатна намалювати і відобразити у звуках і зовнішній світ, і природу, і внутрішній світ людини в її безперервному русі, у розвитку, показати виникнення відчуттів та найтонших її відтінків. Різні явища життя, їх зіткнення, єдність, боротьбу і згасання, тобто діалектику самих життєвих процесів музика відображає з великою силою, правдиво за допомогою звукових образів.

Отже, повноцінне фізичне і естетичне виховання школярів неможливе без музики, без залучення синтезу мистецтв, а методично правильне використання функціональної музики на уроках фізичної культури і в позакласній роботі, особливо в умовах дистанційного

навчання, без сумнівів підвищить ефективність навчально-виховного процесу у закладах загальної середньої освіти.

3. Підготовка вчителя фізичної культури до використання інтерактивних технологій навчання

Однією з визначальних умов реформування освіти і, зокрема, галузі фізичної культури, спортивно-масової та рекреаційно-оздоровчої роботи, для якої сьогодні характерне певне протиріччя між змістом навчання і традиційними підходами до його вивчення, є інтенсифікація шляхом впровадження принципів наукової організації праці вчителя в практику школи, застосування інноваційних технологій навчання, які б забезпечували оптимальне керівництво навчально-виховним процесом, якісну загальноосвітню підготовку та здоровий спосіб життя підростаючого покоління. Адже організація шкільного навчання сьогодні вимагає тривалої і виснажливої розумової праці дітей в умовах військового стану, дистанційної освіти і нерухомості. Такі вимоги та ціна досягнень результатів навчання, тобто високого інтелектуального рівня, про який в першу чергу мріють батьки, а всі разом – про зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових, творчих здібностей кожної особистості, з метою гармонійного її формування, підвищення соціальної і трудової активності, задоволення життєвої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами та зміцнення миру.

Нині урок фізичної культури, тобто тілесної культури рухів та функціональної підготовки до життя, досягнення високого рівня працездатності й довголіття засобами фізичної культури і спорту, формування життєво необхідних рухових умінь та навичок – чи не єдиний ефективний спосіб відновлення порушеного обсягу навчального навантаження і балансу між інтелектуальною та тілесною складовими людської природи.

Вся організація сьогоднішнього шкільного навчання фатально спрямовується на невпинну інтенсифікацію процесу засвоєння все більшої кількості навчальної інформації, мимовільно відбираючи у дітей природне право на кінезофілію, та формує у частини учнів відразу до будь-яких фізичних навантажень і рухової активності в умовах дистанційної освіти. Школа перетворилася в установу, що дає знання (про якість говорити не будемо), але здоров'я забирає як обов'язковий «податок за грамотність». Лише 5-7% випускників нинішніх закладів

загальної середньої освіти визнаються лікарями практично здоровими (чи недостатньо обстеженими?!)²

У той час, коли шкільна освіта всіх розвинутих країн наполегливо та послідовно розвиває і удосконалює систему фізичного виховання учнів, а сучасні здоров'язбережувальні технології європейських «Шкіл сприяння здоров'ю» користуються великим попитом в освітян всього світу, - у нас фізичне навантаження і навчальні нормативи на уроках фізичної культури цілком серйозно порівнюються з олімпійськими рекордами.

Логічним у цьому трагічному становищі зі здоров'ям учнів є питання підвищення ролі та значення шкільної фізичної культури як дієвого природного чинника оздоровлення дітей. Перебудова цієї сфери відповідно до сучасних вимог передбачає вироблення нових підходів до її кадрового забезпечення. Актуальність рішення цього завдання обумовлена низкою об'єктивних обставин: військовий стан, російська агресія, вимушене переселення школярів, дистанційне навчання, складна епідеміологічна ситуація та ін. При цьому одним із основних, визначальних факторів є нова військово-політична, економічна і соціальна ситуація, що складається останнім часом в Україні. Необхідні зміни у системі кадрового забезпечення галузі «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини», де окрім вирішення завдань підготовки висококваліфікованих фахівців для роботи у закладах загальної середньої освіти, передвищої та вищої освіти, повинна передбачатися аналогічним чином підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів. Уведення до цієї системи бакалаврського і магістерського рівнів як наукових суттєво підвищує ефективність відбору тих, хто здатний до наукової та науково-педагогічної діяльності в сучасних умовах, і є підготовчим етапом на шляху випускників вишів до аспірантури та докторантури. Тільки сукупне і цілеспрямоване рішення всього комплексу завдань дає змогу здійснити якісні зміни у кадровому забезпеченні галузі на рівні високих сучасних вимог.

Ведучою концепцією підготовки галузевих фахівців фізичної культури, спорту і здоров'я людини повинна стати ідея формування творчого вчителя чи тренера з виду спорту широкого професійного рівню, здатного вести якісну навчально-виховну роботу серед підростаючого покоління, пропагуючи здоровий спосіб життя, створюючи соціальну цінність своєї професійної культури, маючи

² Шкільній фізичній культурі і спорту – 80: зб.наук.праць Кіровоградського держ.пед.ун-ту ім. Володимира Винниченка та комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» / уклад. С.В. Бондаренко, М.Г. Коробов. Кіровоград: ІП «Рекламне агенство Євгенія +», 2016. С. 3.

сучасне економічне мислення, постійно поновлюючи свої знання, розширюючи світогляд, уміння на практиці застосовувати сучасні принципи організації праці, володіти інноваційними дидактичними технологіями, навиками управління учнівськими колективами тощо.

Сучасний розвиток комп'ютерних і мережевих технологій, а також інноваційних освітніх та наукових технологій вимагає від кожного випускника, майбутнього вчителя чи викладача вишу, ознайомлення з ними. Знання, практичні навички та досвід використання засобів комп'ютерних технологій в освітній та науковій діяльності є невід'ємною складовою освіти майбутніх вчителів і тренерів з виду спорту. Тому курс «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці» викладається на всіх факультетах закладів вищої педагогічної освіти в Україні. Змістовна частина курсу визначена галузевими стандартами вищої освіти щодо напрямку соціально-гуманітарної підготовки фахівців магістерського рівня.

Викладання такої дисципліни передбачає ознайомлення студентів з новітніми педагогічними програмами та інноваційними технологіями на основі засобів комп'ютерного навчання; формування навичок застосування систем обробки текстових документів, програм-перекладачів, програм-архіваторів, підготовки електронних презентацій, представлення результатів наукового дослідження; формування навичок користування електронною поштою, використання наукових і освітніх ресурсів соціальних мереж; набуття навичок застосування спеціального програмного забезпечення для статистичної обробки результатів експериментальної роботи.

Важливо довести майбутнім фахівцям шляхи, особливості та тенденції використання дистанційних інноваційних освітніх технологій, види й порівняльні характеристики педагогічних програмних засобів, форми та методи використання електронно-обчислювальних машин в навчально-виховній і науковій роботі з фізичної культури і спорту.

В рамках навчання дидактичні матеріали подаються в електронному вигляді і викладаються на веб-сайті. Навчальні матеріали можуть включати в себе тексти лекцій з предмету, практичні завдання, інтерактивні тести, підсумкові завдання, глосарії тощо. За допомогою дистанційних технологій в системі середньої освіти для викладання фізичної культури використовуються наступні форми передачі знань:

- *дистанційний курс* – особлива форма подання змісту навчального матеріалу, заснована на використанні сучасних інформаційних технологій, що є основним елементом навчання;

- *чат-заняття* – навчальні заняття, що здійснюються з використанням чат-технологій. Чат-заняття проводяться синхронно в

режимі реального часу, тобто всі учасники освітнього процесу мають одночасний доступ до чату, за допомогою чат-кабінетів організовується взаємодія педагогів і учнів;

– *веб-заняття* – дистанційні заняття, що проходять в різних формах: конференції, семінари, ділові ігри, лабораторні роботи, практичні заняття та інші форми навчальних занять, які проводяться за допомогою електронних та інших засобів телекомунікацій;

– *веб-форуми* – форма роботи користувачів з певної теми або проблеми за допомогою записів, що залишаються на одному з сайтів із встановленою на ньому відповідною програмою. Від чат-занять веб-форуми відрізняються можливістю більш тривалої (багатоденної) роботи;

– *телеконференції* – проводяться на основі розсилки запрошень за допомогою СМС повідомлень або по електронній пошті. Для навчальних телеконференцій є характерним досягнення освітніх завдань за допомогою онлайн спілкування освітнього і дискусійного характеру;

– *онлайн-семінар (вебінар)* – різновид веб-конференції меншого масштабу, заснований на проведенні онлайн-зустрічей або презентацій в режимі реального часу через Skype, коли кожен з учасників знаходиться біля власного комп'ютера, а зв'язок між ними підтримується через завантажений електронний додаток³.

Використання інтерактивних технологій у навчанні є одним із найефективніших способів підвищення мотивації та індивідуалізації, розвитку творчих здібностей та створення сприятливої емоційної атмосфери. Крім того, це дозволяє рухатися від пояснювально-ілюстрованого способу навчання до діяльнісного, в якому студент бере активну участь, що сприяє відповідальному засвоєнню нових знань.

Створення та розвиток інформаційного суспільства передбачає широке використання інтерактивних технологій в освіті, що визначається кількома факторами. По-перше, впровадження інтерактивних технологій значно прискорює передачу знань, технологічного та соціального досвіду людства не лише від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої. По-друге, сучасні інтерактивні технології, підвищуючи якість освіти, дозволяють людині успішніше та швидше адаптуватися до середовища та соціальних змін. По-третє, активне впровадження інтерактивних технологій в освіту є важливим чинником створення освітньої системи, яка б відповідала

³ Малець Д.О. Дистанційне викладання фізичної культури в американській системі освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Випуск 205. С.126.

вимогам інформаційного суспільства та процесу реформування традиційної системи освіти⁴.

Метою впровадження інтерактивних технологій є створення єдиного інформаційного простору освітньої системи, в якій задіяні та пов'язані на інформаційному рівні всі учасники освітнього процесу: адміністрація, викладачі, студенти. Досягти цієї мети можна шляхом використання методів дистанційного навчання.

Незважаючи на широке охоплення теми наукового пошуку, залишаються малодослідженими питання ефективності набуття учасниками освітнього процесу професійних компетенцій за допомогою інтерактивних методів взаємодії. Отже, метою дослідження є виявлення ефективності використання інтерактивних методів навчання в дистанційній освіті. Термін «інтерактивний» означає момент взаємодії або перебування в режимі розмови, діалогу з чимось (наприклад, комп'ютером) або кимось (людиною). В інших слова «інтерактивний» означає «діалогічний» або такий, який взаємодіє між людиною та ЗМІ (інтерактивне телебачення, інтерактивне опитування).

Інтерактивне навчання – це особлива форма пізнавальної діяльності, коли процес навчання організовано таким чином, що майже всі студенти залучені до процесу пізнання. Освіта передбачає сукупність набутих знань, умінь, навичок, системи цінностей, досвіду та компетентностей певного обсягу і складності з метою інтелектуального, духовного, морального, творчого, фізичного та (або) професійного розвитку особистості (Міжнародні телекомунікації). Інтерактивне навчання – це діалогічне навчання, засноване на взаємодії студентів з викладачами, навчальним процесом та освітнім середовищем.

У процесі навчання студенти здійснюють спільну діяльність, кожен робить свій внесок у роботу, відбувається обмін досвідом, знаннями та навичками, тому навчання базується на життєвому досвіді студентів. При цьому навчання проходить у дружній атмосфері та за взаємної підтримки. Інтерактивні методи навчання передбачають наступні цілі:

1. Розвиток і збагачення соціально-особистісного досвіду через залучення студентів до міжособистісної взаємодії.

2. Створення умов, за яких студенти охоче і самостійно здобувають знання з різних джерел, навчаються використовувати їх для вирішення пізнавальних і практичних завдань, розвивають дослідницькі навички та системне мислення.

3. Створення комфортних умов навчання, за яких студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність, що робить весь процес

⁴ Козлов В. Є. Електронні освітні ресурси. Загальні вимоги та методика створення. Київ : Честь і закон. 1(44), 2013. С. 74.

навчання продуктивним та ефективним. Інтерактивна форма дистанційного навчання дозволяє знайти індивідуальний підхід до кожного студента, будувати суб'єкт-суб'єктні відносини між викладачем і його студентами. Інтерактивні методи засновані на технологіях, як за допомогою дій, які людина краще запам'ятовує та вивчає те, що вона робить своїми руками, отримує неоціненний досвід завдяки збільшенню педагогічної взаємодії.

Оскільки інтерактивні технології навчання базуються на принципі взаємодії, активності студентів, побудові групового досвіду, обов'язкової рефлексії, необхідно створити середовище навчального спілкування, що характеризується відкритістю, постійною взаємодією, рівністю аргументів усіх учасників, накопиченням загальних знань, можливістю самооцінки та контролю. Значення інтерактивних технологій важко переоцінити, оскільки вони спрямовані як на розвиток викладача, так і на розвиток студентів, а також на удосконалення академічного менеджменту.

Сучасні студенти живуть у цифровому світі, їм подобається мати цифрові та інтерактивні технології, вбудовані в електронну класну кімнату⁵. Деякими прикладами є відео (наприклад, YouTube), соціальні медіа з інфографікою (наприклад, Twitter, Instagram) та інші технології (наприклад, Canvas, Blackboard). Використання інтерактивних технологій стало ще важливішим, оскільки все більше студентів застосовують різні технологічні пристрої у своєму житті. Ці тенденції спонукають до необхідності розробки та впровадження технологічно вдосконаленого навчання, яке залучає студентів як в аудиторії, так і поза ними.

Незважаючи на різноманіття студентських колективів, рівнів навчання та аудиторного середовища, багато спроб призвели до найкращих практик для полегшення використання інтерактивних технологій у поєднанні з гнучкою та відповідною педагогікою навчання у вищій освіті. Щоб покращити досвід навчання студентів, часто використовується низка різноманітних педагогічних прийомів навчання, які підходять для ситуації в групі⁶. Таким чином, використання інтерактивних технологій у дистанційному режимі може принести користь адаптивним навчальним стратегіям і залучити до навчання всіх студентів з різним рівнем підготовки.

⁵ Живюк І. А. Використання соціального сервісу Вікі у сучасній освіті. Теорія та методика управління освітою. Рівне, 2010. No 4. URL: http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/ttmuo/2010_4/10zhivme.pdf ((дата звернення 26.11.2022)

⁶ Шевчук П., Фенрих П. Інтерактивні методи навчання : навч. посібник. Щєцін : WSAP, 2005. С. 11.

Системи дистанційної освіти зв'язують усі елементи дидактичних комплексів, створюють єдине інформаційне поле та програмно-апаратне середовище, інтенсифікують навчальний процес, активізують пізнавальну діяльність студентів, реалізують у самостійному процесі навчання з елементами роботи дидактичного комплексу індивідуальний темп засвоєння навчального матеріалу, що дозволяє формувати уміння і навички, вести статистику успішності, діагностику рівня підготовки кожного студента, створює об'єктивну та змістовну поінформованість викладача.

Наприклад, найбільш поширеними такими системами є Google Classroom, Blackboard, Moodle та інші, які передбачають підтримку всієї технологічної системи організації та супроводження навчання за допомогою інтернет-технологій, у тому числі проведення аналізу ходу навчального процесу. Розміщені на їх основі електронні освітні ресурси представляють собою комплексні засоби навчання, що поєднують у собі теоретичні, практичні та контрольні частини, які дозволяють здійснювати неперервні дидактичні та інтегровані дидактичні, методичні, ергономічні, психолого-педагогічні особливості навчання⁷.

Оцінка якості організації дистанційного навчання традиційно визначається такими організаційно-методичними показниками, як доступність і повнота мережевих електронних навчально-методичних комплексів за навчальними дисциплінами, актуальність представленого навчального матеріалу, можливість отримання знань у процесі активної самоосвіти, наявність методичних вказівок в процесі роботи з електронними навчальними матеріалами, завданнями за всіма формами контролю.

Однак, при всіх своїх перевагах дистанційна освіта нерідко орієнтована на використання пасивних технологій, з одностороннім впливом педагога, який є головним організатором навчального процесу, розподіляє роботу, ставить цілі, контролює дії всіх студентів. Засоби навчання та технології, що використовуються, прив'язуються до сталих дидактичних концепцій, де основною технологією є засвоєння матеріалу і його контроль. Між темами для якісного навчання в більшій мірі характерні активні та інтерактивні методи навчання, які дозволяють побудувати навчальний процес відповідно до вимог сучасної концепції освіти, заснованої на діалогових концепціях, коли акцент робиться на маніпуляції та взаємовиконанні учасників освітнього процесу.

Таким чином, спостерігається протиріччя між очевидною необхідністю використання інтерактивних методів педагогічної

⁷ Козлов В. Є. Електронні освітні ресурси. Загальні вимоги та методика створення. Київ : Честь і закон. 1(44), 2013. С. 75.

взаємодії у дистанційній освіті та недостатньою розробленістю психолого-педагогічних, технічних умов, основними серед яких виступають методи і засоби, що сприяють оптимізації та реалізації інтерактивної взаємодії за допомогою Інтернет-технологій.

У зв'язку з цим очевидний висновок про те, що проблеми інтерактивної педагогічної взаємодії між викладачами та студентами в системі дистанційного навчання, його природа, сутність, функціональні та організаційні особливості організації вимагають доопрацювання.

На сьогодні існує безліч WEB-програм для інтерактивного навчання. На факультеті фізичного виховання ЦДУ ім. В. Винниченка ми впроваджуємо наступні інструменти онлайн-навчання для співпраці: Mural, Miro, Padlet, Blackboard, MindMeister, Flip, Wiki.

ВИСНОВКИ

Отже, основною метою впровадження інтерактивних дидактичних технологій у освітній процес закладів загальної середньої, фахової передвищої і вищої освіти є інтенсифікація пізнавальної діяльності тих, хто навчається, за умов їх постійної активної взаємодії з педагогом через виконання конкретних і прогнозованих дій. Застосування інтерактивних технологій навчання передбачає моделювання на уроці фізичної культури чи тренуванні рухових дій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем, досягнення бажаних результатів за рахунок функціонального навантаження, активізації розумових і фізичних можливостей особистості. Це запорука атмосфери співробітництва і взаємонавчання, коли всі суб'єкти педагогічного процесу є рівноправними та рівнозначними. Плануючи творче дидактичне, виховне чи організаційне завдання викладач, завдяки застосуванню інтерактивних технологій навчання, передбачає багатокомпонентну змістовну модель кінцевого результату своєї педагогічної діяльності – всебічний гармонійний розвиток кожної особистості.

АНОТАЦІЯ

У роботі розглядаються теоретичні і практичні аспекти застосування інтерактивних технологій навчання у галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Визначено актуальність проблеми впровадження інтерактивних технологій в навчальний процес закладів загальної середньої та вищої освіти. Систематизовано різновиди новітніх педагогічних технологій на методологічних засадах і сучасних дидактичних принципах. Розкрито передовий педагогічний досвід застосування функціональної музики на уроках фізичної культури.

Обґрунтовано необхідність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури і тренерів до застосування інтерактивних технологій навчання.

Література

1. Живюк І. А. Використання соціального сервісу Вікі у сучасній освіті. Теорія та методика управління освітою. Рівне, 2010. No 4. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/tmuo/2010_4/10zhivme.pdf ((дата звернення 26.11.2022).

2. Інноваційні технології навчання : рекомендаційно-бібліографічний показник літератури / уклад.: Т.П. Оньша, О.Є. Тронза, Я.В. Коробова; відповід. за випуск О.А. Шульга. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. Володимира Винниченка, 2012. 148 с.

3. Козлов В. Є. Електронні освітні ресурси. Загальні вимоги та методика створення. Київ : Честь і закон. 1(44), 2013. С. 73-76.

4. Малець Д.О. Дистанційне викладання фізичної культури в американській системі освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Випуск 205. С. 124-129.

5. Шевчук П., Фенрих П. Інтерактивні методи навчання : навч. посібник. Щещін : WSAP, 2005. С. 7-23.

6. Шкільній фізичній культурі і спорту – 80: зб.наук.праць Кіровоградського держ.пед.ун-ту ім. Володимира Винниченка та комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» / уклад. С.В. Бондаренко, М.Г. Коробов. Кіровоград: ПП «Рекламне агенство Євгенія плюс», 2016. 215 с.

Information about the author: Turchak Anatoliy Leonidovich

Professor at the Department of Theory and Methods of Physical Education
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian University
1, Shevchenka str., Kropyvnytskyi, 25006, Ukraine